

Sygn. akt III AUa 239/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

po rozpoznaniu w dniu 28 grudnia 2022 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy R. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o zwrot nadpłaconych składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 października 2021 r. sygn. akt XIII U 1982/19

oddala apelację.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 239/22

UZASADNIENIE

Decyzją z 24 czerwca 2021 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. odmówił R. W. zwrotu nienależnie opłaconych składek za listopad i grudzień 2017 r. z powodu przedawnienia. W uzasadnieniu tej decyzji, organ rentowy powołując się na art. 24 ust. 6 g ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2011 r. stwierdził, że prawo do zwrotu składki za listopad 2007 r. oraz za grudzień 2007 r. opłaconej 10 stycznia 2008 r. uległo przedawnieniu 1 stycznia 2017 r. (decyzja a.r.)

Odwołanie od powyższej decyzji złożył R. W.. W uzasadnieniu wskazując, że prowadząc działalność gospodarczą systematycznie odprowadzał składki. Podkreślił, że gdy zaczął chorować w czerwcu 2007 r. do grudnia 2007 r. nie miał prawa do zwolnienia lekarskiego, ponieważ przez chorobę spóźnił się z opłatą składki za maj 2005 r. i przez to „wypadł” z ubezpieczenia chorobowego. Wówczas obowiązywały przepisy, że aby ponownie nabyć prawo do zwolnienia lekarskiego należy odbyć 6 miesięczny okres karencji. Pomimo braku możliwości korzystania ze świadczeń chorobowych za okres choroby od czerwca 2007 r. do grudnia 2012 r. odprowadzał składki. Dopiero po upływie okresu 6-miesięcznej karencji nabył prawo do świadczenia rehabilitacyjnego na okres 12 miesięcy, a później do renty z tytułu niezdolności do pracy (odwołanie k. 4-5 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, w uzasadnieniu wskazując, że z informacji uzyskanej z Wydziału Rozliczeń Kont Płatników Składek wynika, że R. W. figurował w ewidencji kont płatników

składek w okresie od 1 listopada 2000 r. do 29 lutego 2004 r. i od 10 kwietnia 2007 r. do 31 grudnia 2007 r. W okresie od października 2003 r. do grudnia 2003 r. zatrudniał pracownika. Natomiast za okres od 29 października 2002 r. do 12 marca 2003 r. miał wypłacany zasiłek chorobowy.

Ponadto jak wynika z wyjaśnień Wydziału Rozliczeń Kont Płatników Składek z 16 maja 2008 r. zwrócono płatnikowi nadpłatę po zakończonej działalności gospodarczej. W związku z korektami DRA dokonany z urzędu 29 października 2015 r. dotyczącymi dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego i braku w nowym systemie rozliczeniowym zaksięgowanej dodatkowej opłaty, na koncie powstała nadpłata w kwocie 1.120,63 zł.

W aktach sprawy znajduje się decyzja z 13 kwietnia 2006 r. nr (...), w której Oddział wymierzył płatnikowi składek dodatkową opłatę od nieopłaconych należności z tytułu składek w kwotach: na ubezpieczenia społeczne 546,00 zł, tj. 15% należności, na ubezpieczenie zdrowotne 151,00 zł, tj. 15% należności, na Fundusz Pracy 35,00 zł, tj. 15 % należności.

R. W. 26 marca 2019 r. złożył wniosek o informację o stanie konta płatnika składek. Pismem z 11 kwietnia 2019 r. organ rentowy poinformował płatnika, że na koncie stwierdzono nadpłatę za listopad – grudzień 2007 r. na ubezpieczenia społeczne w kwocie 1.071,58 zł i Fundusz Pracy w wysokości 49,05 zł. Wskazano jednak, że prawo do zwrotu nadpłaty uległo przedawnieniu. W odpowiedzi na ww. pismo, pismem z 10 maja 2019 r. R. W. wniósł o wydanie decyzji odmawiającej prawa do zwrotu. Pismem z 6 czerwca 2019 r. Oddział poinformował R. W. o konieczności złożenia wniosku o zwrot składek w celu wydania decyzji odmawiającej zwrotu.

R. W. 17 czerwca 2019 r. złożył wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek, po rozpoznaniu którego 24 czerwca 2019 r. ZUS wydał zaskarżoną decyzję. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy powołał się na wyjaśnienia Wydziału Rozliczeń Kont Płatników Składek, z których wynikało, że w związku z tym, że na koncie płatnika zaksięgowano dodatkową opłatę, kwota nadpłaty przedawnionej zmniejszyła się do kwoty 388,63 zł (odpowiedź na odwołanie k. 7-8 a.s.).

Na rozprawie 13 lutego 2020 r. odwołujący się poparł odwołanie i wniósł o zwrot kwoty 1 120,63 zł.

Wyrokiem z 22 października 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. z dnia 24 czerwca 2019 r. nr (...) w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. do zwrotu na rzecz odwołującego się R. W. kwoty 388,63 zł tytułem nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za listopad i grudzień 2007 r., a w pozostałym zakresie oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych. R. W. prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) od 12 czerwca 1997 r. Działalność gospodarcza została wykreślona 17 marca 2008 r. z ewidencji działalności gospodarczej (zeznania odwołującego – k. 28v.-29 a.s., zaświadczenie o wpisie do ewidencji gospodarczej oraz decyzja nr (...)k. 43 a.s.)

Decyzją z 13 kwietnia 2006 r. nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział wymierzył R. W. dodatkową opłatę od nieopłaconych należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy (decyzja – k. 13 a.r.)

R. W. w dniu 26 marca 2019 r. złożył wniosek o informację o stanie konta płatnika składek (wniosek – k. 3 a.r.).

W odpowiedzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pismem z 11 kwietnia 2019r. poinformował odwołującego się, że na koncie stwierdzono nadpłatę za listopad i grudzień 2007 r. na ubezpieczenia społeczne w kwocie 1.071,58 zł i Fundusz Pracy w wysokości 49,05 zł. Nadto poinformowano go, że prawo do zwrotu nadpłaty uległo przedawnieniu (pismo z 11.04.2019 r. – k. 4 a.r.). R. W. pismem z 10 maja 2019 r. wniósł o wydanie decyzji odmawiającej prawa do zwrotu. Pismem z dnia 06.06.2019 r. Oddział poinformował wnioskodawcę o konieczności złożenia wniosku o zwrot składek

w celu wydania decyzji odmawiającej zwrotu. 30 maja 2008 r. organ rentowy dokonał zwrotu kwoty 1 699,33 zł. Obciążenia z deklaracji rozliczeniowych od listopada 2000 r. do grudnia 2007 r. wynosiły: na ubezpieczenia społeczne składki - 19 813,22 zł, odsetki - 1 185,60 zł, opłata dodatkowa - 546,00 zł, koszty upomnienia za okres od sierpnia 2003 r. do lutego 2004 r. - 61,60 zł ubezpieczenie zdrowotne składki - 5 659,17 zł, odsetki - 338,00 zł, opłata dodatkowa - 151,00 zł, Fundusz Pracy składki - 1 358,05 zł, odsetki - 77,00 zł, opłata dodatkowa - 35,00 zł; razem składki - 26 830,44 zł, odsetki - 1 600,60 zł, opłata dodatkowa 732,00 zł, koszty upomnienia - 61,60 zł. Wpłaty za okres od listopada 2000 r. do grudnia 2007 wynosiły 30 923,97 zł. Nadpłata która została zwrócona płatnikowi w maju 2008r. wynikała z nierozliczonych wpłat dotyczących: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 1616,77zł za październik 2007 r. - 545,19zł, za listopad 2007 r. - 535,79zł, za grudzień 2007 r. - 535,79zł, Fundusz Pracy w wysokości 82,56zł za październik 2007- 4,82zł, za listopad 2007 r. - 38,87zł, za grudzień 2007 r. - 3 8,87zł. Mając na uwadze powyższe rozliczenia organ rentowy ustalił, że nadpłata do zwrotu wyniosła 1 699,33 zł.

Następnie 29 października 2015 r. Wydział Ubezpieczeń i Składek (z urzędu) sporządził korekty DRA zmniejszające przypis na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe o kwotę 365,35 zł. Po rozliczeniu zmniejszyły się też odsetki. Pozostała kwota nadpłaty 388,63 zł. Korekty dotyczyły okresu przedawnionego Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek nie dostał informacji z Wydziału UBS o sporządzeniu korekt. Konto nie było rozliczane i płatnik nie był informowany o nadpłacie. Organ rentowy nadto nie informował płatnika składek o sporządzonych korektach, które dotyczyły okresów przedawnionych. Pismo nie zostało wysłane przez „przeoczenie”.

Organ rentowy po ponownym rozliczeniu konta stwierdził, że pozostała kwota nadpłaty w wysokości 388,63 zł nie podlega zwrotowi. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. nie informował odwołującego o nadpłacie na koncie płatnika składek (informacja – k. 36 a.s.). R. W. w dniu 17 czerwca 2019 r. złożył wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek.

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. odmówił R. W. zwrotu nienależnie opłaconych składek za listopad i grudzień 2017 r. z powodu przedawnienia niezależnie opłaconych składek.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w aktach rentowych oraz na podstawie zeznań odwołującego się R. W.. Dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Sąd nie znalazł też podstaw do podważenia autentyczności i rzetelności sporządzenia ww. dokumentów oraz do podważenia wiarygodności złożonych zeznań.

Biorąc pod uwagę poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione i wskazał, że w myśl art. 19 ust. 6b ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 300 ze zm.), jeżeli, w wyniku sprawdzenia wysokości rocznej podstawy wymiaru składek, Zakład stwierdzi opłacenie składek, od nadwyżki ponad kwotę określoną w ust. 1, informuje o tym niezwłocznie płatników składek i ubezpieczonego za pośrednictwem płatników składek.

Zgodnie z art. 24 ust. 6a. ww. ustawy nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu przez Zakład z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku - na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik składek złoży wniosek o zwrot składek, z zastrzeżeniem ust. 6c, 8 i 8d art. 24 tej ustawy.

Art. 24 ust. 6b w/w ustawy stanowi, że Zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone chyba, że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym.

W myśl art. 24 ust. 6c, po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot.

Art. 24 ust. 6d stanowi, że nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia wpływu wniosku, o którym mowa w ust. 6c.

Art. 24 ust. 6e stanowi, że jeżeli nienależnie opłacone składki nie zostaną zwrócone w terminie określonym w ust. 6d, podlegają oprocentowaniu w wysokości równej odsetkom za zwłokę pobieranym od zaległości podatkowych, od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6c.

Zgodnie z art. 24 ust. 6f, w przypadku braku płatnika składek, lub jego następcy prawnego, Zakład zawiadamia ubezpieczonego o kwocie nienależnie opłaconych składek, w części sfinansowanej przez ubezpieczonego i, na jego wniosek, zwraca nienależnie opłacone składki. Przepisy ust. 6c-6e stosuje się odpowiednio.

W myśl art. 24 ust. 6g, nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia:

- 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b;
- 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

Stosownie do treści art. 24 ust. 6h, bieg terminu przedawnienia, o którym mowa w ust. 6g, ulega zawieszeniu:

- 1) w przypadku wydania przez Zakład decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna;
- 2) jeżeli wydanie decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek jest uzależnione od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd - do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat;
- 3) od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy;
- 4) w przypadku wydania przez Zakład decyzji stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym lub obniżającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna.

Sąd Okręgowy wskazał dalej, że zasady postępowania w przypadku opłacenia nienależnych składek, określone są w przepisach art. 19 i art. 24 ust. 6a - 6h ustawy systemowej, w tym istotna jest, zwłaszcza dla przedmiotowej sprawy, regulacja zawarta w art. 24 ust. 6g, w brzmieniu, nadanym ustawą z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 808), zmienionego następnie art. 11 ust. 1b ustawy z 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 232, poz. 1378). Podkreślenia wymaga, że prawidłowa wykładnia art. 24 ust. 6g ustawy systemowej w brzmieniu wprowadzonym do ustawy systemowej ustawą z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw powiązana jest z całą procedurą zwrotu nienależnie opłaconych składek, zgodnie z którą organ rentowy ma obowiązek zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z art. 24 ust. 6a ustawy systemowej mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym (wcześniej była to kwota 5 % najniższego wynagrodzenia). Następnie płatnik składek może złożyć wniosek o zwrot nienależnie opłaconych składek, po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone. Nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od daty wpływu wniosku.

Sąd Okręgowy przywołał stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z 26 maja 2010 r., w sprawie o sygn. P 29/08 (OTK-A 2010 nr 4, poz. 35), stwierdzając niezgodność art. 24 ust. 7 ustawy systemowej z art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wskazał, że sposób określenia w zakwestionowanym przepisie chwili rozpoczęcia biegu terminu dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki na chwilę „daty ich wypłacenia” prowadzi do negatywnego zróżnicowania kategorii płatników, w których przypadku ustalenie, że składka była nienależnie opłacona, następuje w pewien czas po opłaceniu składki. Data opłacenia składki może nie pokrywać się bowiem z datą ustalenia, że składka była nienależnie opłacona. Dzieje się tak wówczas, gdy po opłaceniu składki

zapada decyzja bądź orzeczenie stwierdzające brak podstawy prawnej jej opłacenia. W przypadku, gdy między datą opłacenia składki, a datą wydania prawomocnego orzeczenia, stwierdzającego brak podstawy do opłacenia składki, upłynął termin co najmniej 5 lat, płatnik tracił możliwość dochodzenia zwrotu nienależnie opłaconej składki, która uiszczana była w okresie od 1 stycznia 2000 r. do 25 stycznia 2014 r., co Trybunał uznał za niezgodne z Konstytucją, zauważając, że gdyby, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami, skarżący wykazał wymaganą staranność we własnych sprawach, to nie mógłby wystąpić z wnioskiem o zwrot nienależnie opłaconych składek, ponieważ, przed dniem uprawomocnienia się decyzji, stwierdzającej brak obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, składki nie były jeszcze nienależne, a po prawomocności decyzji, stałyby się przedawnione. Wobec powyższego, ustawą z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, do ustawy systemowej został dodany do art. 24 ust. 6g, zgodnie z którym nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat licząc od dnia otrzymania zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek (art. 24 ust. 6g pkt 1) lub po upływie 10 lat od opłacenia składek, w przypadku, gdy Zakład nie zawiadomił o możliwej kwocie zwrotu (art. 24 ust. 6g pkt 2). Jednocześnie ustawodawca w art. 5 ust. 3 i 4, zawierającym przepisy intertemporalne postanowił, że do nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej, jeżeli nie upłynął jeszcze termin dochodzenia ich zwrotu, stosuje się art. 24 ust. 6b, 6c, 6g i 6h ustawy systemowej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. W przypadkach, o których mowa w ust. 3, okoliczności, uzasadniające zawieszenie biegu terminu przedawnienia, określone w art. 24 ust. 6h ustawy systemowej, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, uwzględnia się, również, wtedy, gdy okoliczności te wystąpiły - przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Powyższa ustawa weszła w życie 20 lipca 2011 r.

Następna zmiana powyższych przepisów miała miejsce 1 stycznia 2012 r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców - zmieniającego treść art. 24 ust. 6g ustawy systemowej, ponieważ skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Zgodnie zaś z art. 27 ust. 3 powyższej ustawy do przedawnienia należności z tytułu nienależnie opłaconych składek, o którym mowa w art. 24 ust. 6g ustawy systemowej, którego bieg rozpoczął się przed 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym tą ustawą, z tym, że bieg przedawnienia rozpoczął się 1 stycznia 2012 r. Wedle, zatem, zasady, wynikającej z tego przepisu, do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (wedle starych zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, ale od 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 ww. przepisu, zgodnie z którym, jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Za każdym więc razem konieczne jest ustalenie terminu upływu przedawnienia na podstawie przepisów „starych” i „nowych” i przyjęcie terminu bardziej korzystnego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 29 maja 2013 r., sygn. I UK 613/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 44; z 8 września 2015 r., sygn. I UK 405/14, Legalis nr 1337367).

Mając na względzie powyższe, Sąd Okręgowy wskazał, że termin przedawnienia rozpoczyna swój 5 letni bieg od dnia zawiadomienia płatnika składek o nadpłacie zgodnie z art. 24 ust. 6 g pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jeżeli natomiast organ rentowy nie zawiadomił o nadpłacie, do czego był zobowiązany na podstawie art. 24 ust. 6b, nie można przyjąć, że żądanie zwrotu nadpłaty uległo przedawnieniu. Nie można bowiem odczytywać treści art. 24 ust. 6g ustawy w ten sposób, że w przepisie tym mamy podwójne określenie początku biegu terminu przedawnienia żądania zwrotu z ograniczeniem ustawowego terminu przedawnienia. Takie rozumienie tego przepisu, niewątpliwie korzystne dla organu, zwalniające organ z obowiązku dbałości o kontrolowanie prawidłowości wpłat, i pozbawiające, w istocie, nałożony obowiązek zawiadomienia, praktycznie jakiegokolwiek znaczenia prawnego, nie ma nic wspólnego z treścią tego przepisu.

Sąd Okręgowy stwierdził, że art. 24 ust. 6g nie można wyklądać w oderwaniu od treści art. 24 ust. 6b, który to przepis stanowi jednoznacznie, że zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. Tak wykładnia gramatyczna, systemowa jak i funkcjonalna nie pozwala w związku z powyższym na budowanie innego wniosku, niż taki, że przepis art. 24 ust. 6 g pkt 2 odnosi się wyłącznie do tych składek co do których

z uwagi na wartość zakład nie ma obowiązku dokonywania zawiadomienia (zob. także wyroki Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 15 listopada 2018 r., sygn. III AUa 103/18, Legalis i z 24 czerwca 2015 r., sygn. akt III AUa 1228/14, Lex nr 1814810).

Wskazać należy, że w niniejszej sprawie 29 października 2015 r. Wydział Ubezpieczeń i Składek, z urzędu sporządził korekty DRA zmniejszające przypis na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe o kwotę 365,35 zł. Wobec powyższego dokonał rozliczenia i zmniejszyły się też odsetki. Pozostała kwota nadpłaty 388,63 zł. Korekty dotyczyły okresu przedawnionego. Wydział Rozliczeń Kont Płatników Składek nie otrzymał informacji z Wydziału UBS o sporządzeniu korekt.

Organ rentowy w pismach procesowych wskazywał, że nie informował płatnika składek o sporządzonych korektach, które dotyczyły okresów przedawnionych. Powyższe było konsekwencją przeoczenia organu rentowego.

Zdaniem Sądu Okręgowego stanowisko organu rentowego jest nie do zaakceptowania wobec czego zgłoszone przez skarżącego żądanie zwrotu nienależnie opłaconych składek, nie uległo przedawnieniu (art. 24 ust. 6g wraz z art. 5 ust. 3 ustawy wprowadzającej wszedł w życie 20 lipca 2011 r., w dacie tej obowiązywał 10 - letni termin przedawnienia składek, w związku z czym, na datę wejścia nowej regulacji, nie upłynął okres przedawnienia, konsekwencją, czego jest zastosowanie, także, do nich nowej regulacji prawnej tj. art. 24 ust. 6b do 6 h, także, w zakresie obowiązku zawiadomienia o nienależnym opłaceniu składki).

W ocenie Sądu skoro organ rentowy nie dopełnił obowiązku poinformowania odwołującego się o nadpłacie składek, w niniejszej sprawie nie rozpoczął się termin przedawnienia.

Sąd Okręgowy zaznaczył też, że płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot dopiero po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, co wynika z art. 24 ust. 6c ustawy systemowej. Powyższe zostało stwierdzone po raz pierwszy przez organ rentowy dopiero w piśmie z 11 kwietnia 2019 r. W sytuacji wydania, przez organ rentowy, zawiadomienia, o którym mowa w art. 26 ust. 6g pkt 1 ustawy systemowej, nie ma zastosowania art. 24 ust. 6g punkt 2 tej ustawy, bowiem ustawą z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, określono wyraźnie termin początkowy biegu terminu przedawnienia nienależnie opłaconych składek, przyjmując, że będzie to, albo data otrzymania od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek - art. 24 ust. 6g pkt 1 ustawy systemowej, albo - w razie braku takiego zawiadomienia - dzień opłacenia składek - art. 24 ust. 6g pkt 2 ustawy systemowej.

Z powyższych względów, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. do zwrotu na rzecz odwołującego się R. W. kwoty 388,63 zł tytułem zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy za listopad i grudzień 2007 r., w pozostałym zakresie oddalając odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W., zaskarżając powyższe orzeczenie w części, tj. w punkcie 1 i zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 6g pkt 1 i pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zmienionego art. 1e ustawy z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 138, poz. 808) oraz zmienionego następnie art. 11 ust. 1b ustawy z 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378) przez jego błędną wykładnię i uznanie, że w przedmiotowej sprawie bieg terminu przedawnienia składek ma początek od dnia zawiadomienia płatnika składek o istnieniu nadpłaty, nie zaś od terminu opłacenia składek, co w konsekwencji spowodowało błędne uznanie przez Sąd, że żądanie zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za listopad i grudzień 2007 r. nie uległo przedawnieniu.

Wskazując na ten zarzut organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie odwołania w całości, ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi

Okręgowemu w Warszawie oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że w jego ocenie wykładnia Sądu Okręgowego jest błędna. Ustawą z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 808) określono wyraźnie termin początkowy biegu terminu przedawnienia nienależnie opłaconych składek, przyjmując, że będzie to albo data otrzymania od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek (art. 24 ust. 6g pkt 1), albo - w razie braku takowego zawiadomienia - dzień opłacenia składek (art. 24 ust. 6g pkt 2). W ocenie organu rentowego, w niniejszej sprawie termin przedawnienia powinien zostać liczony od dnia opłacenia składek. Oznacza to, że zgodnie z art. 24 ust. 6g pkt 2 ww. ustawy w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2012 r., prawo do zwrotu składki za listopad 2007 r. opłaconej 10 grudnia 2007 r. oraz składki za grudzień 2007 r. opłaconej 10 stycznia 2008 r., uległo przedawnieniu 1 stycznia 2017 r. Zdaniem Oddziału, przyjęcie odmiennej interpretacji prowadziłoby do sytuacji, w których nienależnie opłacone składki, w przypadku braku zawiadomienia, mogłyby podlegać zwrotowi w dowolnym momencie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

W apelacji organ rentowy nie kwestionował ustaleń faktycznych, poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, które są niesporne i nie budzą wątpliwości, wobec czego stanowią także podstawę faktyczną rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym, bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Apelujący zarzucił natomiast Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 6g pkt 1 i pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1009 ze zm., zwanej „ustawą systemową”), zmienionego przez art. 1e ustawy z 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 138, poz. 808) oraz art. 11 ust. 1b ustawy z 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378) przez jego błędną wykładnię i uznanie, że w przedmiotowej sprawie bieg terminu przedawnienia składek ma początek od dnia zawiadomienia płatnika składek o istnieniu nadpłaty, nie zaś od terminu opłacenia składek, co w konsekwencji spowodowało błędne, w ocenie skarżącego, uznanie przez Sąd, że żądanie zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy za listopad i grudzień 2007 r. nie uległo przedawnieniu. Takie stanowisko apelującego jest nietrafne i nie może prowadzić do uwzględnienia apelacji, nie sposób podzielić bowiem argumentacji organu rentowego co do wykładni art. 24 ust. 6g pkt 1 i pkt 2 ustawy systemowej.

Sąd Okręgowy słusznie przyjął, że termin przedawnienia rozpoczyna swój 5 letni bieg od dnia zawiadomienia płatnika składek o nadpłacie tych składek, zgodnie z art. 24 ust. 6g pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jeżeli natomiast organ rentowy nie zawiadomił o nadpłacie, do czego był zobowiązany na podstawie art. 24 ust. 6b tej ustawy, nie można przyjąć, że żądanie zwrotu nadpłaty uległo przedawnieniu.

Zgodnie z obowiązującym od 20 lipca 2011 r. art. 24 ust. 6b ustawy z systemowej (na skutek wejścia w życie ww. ustawy nowelizacyjnej), zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a tego art. mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. W myśl art. 24 ust. 6c po stwierdzeniu, że składki zostały nienależnie opłacone, płatnik składek może złożyć wniosek o ich zwrot. Stosownie zaś do treści art. 24 ust. 6g ustawy systemowej, nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia: 1) otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b; 2) opłacenia składek, w przypadku braku zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

Za słuszne należy uznać stanowisko, coraz szerzej wypowiedziane w orzecznictwie sądów powszechnych, zgodnie z którym nie można odczytywać treści art. 24 ust. 6g ustawy systemowej w taki sposób, że w przepisie tym mamy do czynienia z podwójnym określeniem początku biegu terminu przedawnienia żądania zwrotu z ograniczeniem ustawowego terminu przedawnienia. Takie rozumienie tego przepisu, niewątpliwie korzystne dla organu, zwalniające

organ z obowiązku dbałości o kontrolowanie prawidłowości wpłat, pozbawiałoby nałożony na organ obowiązek zawiadomienia w istocie jakiegokolwiek znaczenia prawnego, co jest nie do pogodzenia z czytelną intencją ustawodawcy. Przepisu art. 24 ust. 6g nie można bowiem wyklądać w oderwaniu od treści art. 24 ust. 6b, który to przepis stanowi jednoznacznie, że zakład zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z ust. 6a mogą być zwrócone, chyba że nie przekraczają wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. Tak wykładnia gramatyczna, systemowa jak i funkcjonalna nie pozwala w związku z powyższym na budowanie innego wniosku, niż taki, że przepis art. 24 ust. 6g pkt 2 odnosi się wyłącznie do tych składek, co do których z uwagi na ich niską wartość (nie przekraczającą kosztów upomnienia) zakład nie ma obowiązku dokonywania zawiadomienia płatnika składek o nadpłacie.

Dokonując wykładni ww. przepisów ustawy systemowej wskazać dodatkowo należy, że pojęcie nienależnie opłaconej składki nie zostało zdefiniowane w ustawie systemowej, na co zwrócił uwagę już Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 26 maja 2010 r. (w sprawie o sygn. P 29/08; OTK-A 2010 Nr 4, poz. 35), wskazując, że "nienależnie opłacona składka" nie stanowi składki ustalonej w oparciu o zasady określone w art. 15-32 ustawy systemowej, czyli obowiązkowego świadczenia w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego. W piśmiennictwie uznaje się, że pojęcie to obejmuje zarówno przypadki, w których istniała podstawa prawna świadczenia składkowego, ale zostało ono spełnione w kwocie wyższej niż należna (nadpłata), jak również w przypadku opłacenia składki bez podstawy prawnej (zob. Komentarz do art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pod red. Beaty Gudowskiej, wyd. 2, Legalis).

Także doktryna wyraża tożsame stanowisko wskazując, że ustawą z dnia 28 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 138, poz. 808) od 20 lipca 2011 r. określono przede wszystkim wyraźnie termin początkowy biegu terminu przedawnienia, przyjmując w art. 24 ust. 6g, że będzie to albo data otrzymania od ZUS zawiadomienia o kwocie nienależnie opłaconych składek, albo - w razie braku takowego zawiadomienia - dzień opłacenia składek. Powyższe zawiadomienie jest kierowane do płatnika składek, jeśli nienależnie opłacone składki przekraczają wysokość kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym" (zob. Komentarz do art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pod red. Beaty Gudowskiej, wyd. 2, Legalis).

W ustalonym i niekwestionowanym stanie faktycznym spór dotyczy składek nadpłaconych przez płatnika R. W., które na dzień 20 lipca 2011 r. nie były przedawnione, a ich wartość przekraczała wysokości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. Trafnie zatem wywiódł Sąd pierwszej instancji, stwierdzając, że pozwany organ rentowy nie został zwolniony z obowiązku zawiadomienia płatnika o tej nadpłacie, co zresztą organ uczynił pismem z 11 kwietnia 2019 r., błędnie jednak w tym piśmie stwierdzając, że nadpłacone składki były na dzień zawiadomienia składkami przedawnionymi, skoro zgodnie z art. 24 ust. 6g nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 6b.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny, uznając apelację organu rentowego za bezzasadną, oddalił ją na podstawie art. 385 k.p.c.

Ewa Stryczyńska